

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
ตำรวจในการแก้ไขปัญหายาบ้า จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี
และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า
 - 1.1 ประวัติยาบ้า
 - 1.2 การแพร่ระบาดของยาบ้า
 - 1.3 สาเหตุการแพร่ระบาดของยาบ้าในชุมชน
 - 1.4 กระบวนการจำหน่ายยาบ้า
 - 1.5 การป้องกันและปราบปรามยาบ้า
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 - 2.1 ความหมายของตำรวจ
 - 2.2 ปรัชญาของตำรวจ
 - 2.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจ
 - 2.4 การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
4. แนวคิดการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดการจงใจในการทำงาน
6. ทฤษฎีการจงใจของเฮิร์ชเบอร์เกอร์
7. ทฤษฎีการตัดสินใจเชิงเสถียร
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า

1.1 ประวัติยาบ้า

ยาบ้า ในอดีตเคยเรียกกันว่า ยาม้า เป็นยาอันตรายที่แพร่ระบาดในหลายประเทศ หลายทวีปทั่วโลก เช่น อเมริกา ยุโรป และเอเชีย เพราะผลิตและจำหน่ายได้ง่าย ยาบ้า ถูกสังเคราะห์ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2430 โดยนักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมันชื่อ เอเดเลียโน (ทรงเกียรติ ปีตะยะ 2541 : 23) และตั้งชื่อสารนี้ว่า แอมเฟตามีน (Amphetamine) ยาบ้า ชนิดแรกของโลกเป็นยาคุม เรียกว่า ยาเบนซีดรีน (Benzedrine) ยาบ้าเบนซีดรีน 250 มิลลิกรัม เท่ากับยาบ้า 25 –50 เม็ด ในปี พ.ศ. 2479 ยาบ้าถูกผลิตขึ้นเป็นเม็ดเรียกว่า ยาเม็ด เบนซีดรีน มีการโฆษณาสรรพคุณว่าสามารถรักษาโรคได้ถึง 39 โรค เช่น โรคจิต โรคประสาท โรคซึมเศร้า โรคปวดศีรษะ โรคความดันโลหิตต่ำ โรคเมารถ อากาศแพ้ท้อง ในหญิงมีครรภ์ และอื่น ๆ ขณะที่ใช้ยา ผู้ใช้จะรู้สึกกระฉับกระเฉง มีกำลังวังชา ไม่ง่วงนอน และนำมาใช้เป็นยาสามัญประจำบ้าน ในปี พ.ศ. 2480 มีการวิจัย พบว่า ชาวชนอเมริกัน เริ่มติดยาบ้ากันมากขึ้นเนื่องจากไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ปี พ.ศ. 2482 สำนักงานอาหารและยา ของสหรัฐอเมริกาจึงประกาศไม่ให้ยาบ้าเป็นยาสามัญประจำบ้าน ใครจะใช้ยาบ้าต้องมีใบสั่งยา โดยตรงจากแพทย์ (เรื่องยศ รัตนอุรคินทร์. 2534 : 5-6)

แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า เป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภทที่ 2 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 51 พ.ศ. 2531 ให้ยาบ้า หรือ วัตถุออกฤทธิ์ทุกประเภทเป็นยาเสพติด ดังนั้น ผู้ผลิต ผู้ครอบครอง และผู้ขาย จึงมีความผิด เหมือนกับยาเสพติดให้โทษชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นประเภทกระตุ้นประสาท เป็นยาอันตรายและ ออกฤทธิ์ ทำให้ร่างกายไม่เหน็ดเหนื่อย ความคิดฟุ้งใส จิตใจเบิกบานในระยะแรกของการ เสพ แต่หากใช้มากหรือใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ แล้ว จะมีอาการตื่นเต้น ใจสั่น มือสั่น ไม่มีสมาธิ ความดันโลหิตสูง สุขภาพทรุดโทรม จิตใจเสื่อมอาจเป็นโรคจิตได้ ปี พ.ศ. 2539 สถานการณ์ของยาบ้าในประเทศไทยทวีความรุนแรง เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สุขภาพชีวิตของผู้คน รัฐบาลต้องกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วน มอบให้กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ได้กำหนดเพิ่มมาตรการควบคุมเพื่อเป็นการป้องปรามผู้กระทำผิด โดยได้เพิกถอนยาในกลุ่มยาบ้าจากเดิมซึ่งเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 และ 2 ประกาศควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เป็นผลให้บทลงโทษสูงขึ้นเทียบเท่าเฮโรอีน ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2539

2. จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้าขึ้นเพื่อเป็นหน่วยเร่งรัดการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ และประสานงานกับส่วนราชการอื่น ๆ และได้ประกาศเป็นนโยบายชัดเจนในการเรียกชื่อ “ยาบ้า” ว่า “ยาบ้า” เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงภัยของยาบ้า อย่างจริงจัง (กรมการแพทย์. 2541 : 8-13)

1.2 การแพร่ระบาดของยาบ้า

โสภณ ชูพิภูชัย (2533 : 2) กล่าวว่า ไม่มียุคใด สมัยใดที่ประเทศไทยต้องประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรงเท่ากับยุคนี้มาก่อน เพราะยาบ้าได้ระบาดเข้าไปในสถานศึกษา หมู่บ้านเกือบทุกแห่งทั่วประเทศ มีการค้ากันอย่างเปิดเผย เช่น ร้านค้าในหมู่บ้าน ในโรงเรียน แหล่งบันเทิง บั๊มน้ำมัน เป็นต้น ที่นำตระหนักและนำเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือ ผู้ค้าส่วนหนึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษา ทั้งเพศหญิงและเพศชาย บางรายมีอายุน้อยมากเพียง 6 ขวบ ก็เริ่มขายและเสพยาบ้าจนกระทั่งมีอาการวิกลจริต

การแพร่ระบาดของยาบ้า มักจะเกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาที่มุ่งเพิ่มผลผลิตทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงาน ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีการแพร่ระบาดของยาบ้าในหมู่ผู้ใช้แรงงานและผู้ขับขี่ยานยนต์ การเสพยาบ้าของกลุ่มนี้เป็นการเสพในรูปแบบรับประทาน และพฤติกรรมเสพจะมีช่วงหยุดสลับกับการเสพเป็นระยะ ๆ อันตราย และผลเสียต่อร่างกายและระบบประสาทจึงไม่รุนแรงมากนัก

สำหรับการระบาดของยาบ้าของกลุ่มวัยรุ่นในสถานศึกษา ปัจจุบันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และค่านิยมตามกระแสเศรษฐกิจทุนนิยม สภาพบีบรัดทางเศรษฐกิจ และการดิ้นรนเอาตัวรอดแบบตัวใครตัวมัน ทำให้เกิดความเครียดทั้งในสังคม และครอบครัว นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม

ความรุนแรงการระบาดของยาบ้าในปัจจุบันจะมีมากกว่าในอดีต เพราะพฤติกรรมการใช้ยาบ้าในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อกระตุ้นร่างกายให้สามารถร่วมกิจกรรมบันเทิง ดังนั้นการเสพยาบ้าจึงเปลี่ยนมาเป็นการสูบควันที่เกิดจากการเผาไหม้ของตัวยาบ้า ฤทธิ์ของตัวยาบ้าจะ

ดูดซึมผ่านไปตามเส้นเลือดไปยังปอด และออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางอย่างรวดเร็ว การเสพติดขณะดังกล่าว จะมีผลให้ผู้เสพยาบ้า ติดยาทางจิตใจ (Psychological Dependence) ได้โดยง่าย และผู้เสพยาบ้าจะเพิ่มขนาดและความถี่ของการเสพอย่างรวดเร็ว (กรมการแพทย์. 2541 : 3)

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ประเมินผลการควบคุมป้องกันและแก้ไขการแพร่ระบาดของวัตถุเสพติด (ยาบ้า) เมื่อปี พ.ศ. 2538 พบแนวโน้มการแพร่ระบาดที่น่าสนใจ คือ ยาบ้าเป็นยาเสพติดที่กลุ่มผู้มีอายุน้อยนิยมใช้มากขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวโน้มการใช้ยาบ้าในบางกลุ่มอายุ

อายุ	ประเภทยาเสพติด	ร้อยละของผู้เข้าร่วมการบำบัดรักษาต่อยอดรวมในแต่ละปี (โดยประมาณ)						
		2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536
13-20 ปี	ยาบ้า	15.38	37.50	13.21	22.44	18.61	27.30	48.31
	ยาเสพติดรวม	5.79	5.55	5.98	6.23	3.13	6.54	14.00
21-30 ปี	ยาบ้า	65.38	53.13	66.04	52.04	59.30	48.34	31.01
	ยาเสพติดรวม	52.89	52.89	46.52	34.52	37.81	40.92	42.32
31-45 ปี	ยาบ้า	19.24	19.24	20.75	25.52	22.09	24.36	20.68
	ยาเสพติดรวม	41.32	41.32	47.10	64.25	59.06	52.54	43.68

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2538

จากที่ได้มีผู้กล่าวถึงการแพร่ระบาดของยาบ้าดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การแพร่ระบาดของยาบ้าได้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตยาบ้าภายในประเทศได้มีการขยายกลุ่มลูกค้าหรือผู้เสพ จากเดิมกลุ่มผู้เสพยาบ้าจะอยู่ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้ขับรถไปส่งกลุ่มผู้ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา และมีแนวโน้มที่น่าวิตก คือ ยาบ้าอาจแพร่ระบาดลุกลามอย่างหนักเข้าสู่กลุ่มผู้มีอายุน้อยมากขึ้น

1.3 สาเหตุการแพร่ระบาดของยาบ้าในชุมชน

จากข่าวกรองการนำเข้ายาบ้าตามข้อมูลที่แสดงให้เห็น แสดงว่า ยังคงมียาบ้าประมาณ 75-80 ล้านเม็ด/ปี หรือประมาณ 80% ของยาบ้าทั้งหมดที่รอดพ้นจากการจับกุมปราบปรามของเจ้าหน้าที่ และแพร่ระบาดอยู่ในตลาดผู้เสพอย่างกว้างขวาง

โครงสร้างของปัญหาการแพร่ระบาด ยาบ้าเป็นยาเสพติดที่มีฐานของกลุ่มประชากรผู้เสพกว้างขวางที่สุด และผู้เสพนี้อาจเกิดการเสพที่แตกต่างกัน ทั้งเพื่อการทำงาน ความสนุกสนาน บันเทิงและการรวมกลุ่มเพื่อน การเห็นประโยชน์จากการเสพยาบ้าเฉพาะหน้า ทำให้บุคคลจำนวนมากขึ้นทุกขณะได้เข้ามาสู่กระบวนการเสพ หรือใช้ยาบ้าเกือบตลอดเวลา โดยไม่คำนึงถึงโทษพิษภัยที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะยาบ้ามีใช้ยาเสพติดที่บังเกิดโทษจากการเสพอย่างทันทีจำเป็นต้องใช้เวลาระยะหนึ่งจึงจะแสดงอาการออกมาและโดยทั่วไปผู้เสพยาเสพติดจะต้องผ่านพัฒนาการของการเสพ เริ่มต้นจาก 1) การทดลองเสพ 2) การเสพเป็นครั้งคราว 3) การเสพเป็นประจำ และ 4) การเสพตลอดเวลา

ซึ่งเป็นกระบวนการที่พัฒนาจากการเป็นผู้เสพหรือผู้ใช้ใน 2 ขั้นตอนแรก ให้กลายเป็นผู้เสพติดใน 2 ขั้นตอนหลัง

ผู้เสพยาบ้าส่วนใหญ่จะอยู่ใน 2 ขั้นตอนแรก ซึ่งยังไม่มีอาการเสพติด บางส่วนอาจเลิกเสพไปก่อน แต่สำหรับรายที่ไม่เลิก เมื่อใช้ถึงระยะเวลาหนึ่งฤทธิ์ของยาบ้าที่มีอย่างต่อเนื่องจะทำให้บุคคลนั้น ๆ จะกลายเป็นผู้เสพติด และมักมีอาการอยากยาเมื่อไม่ได้ใช้ การแพร่ระบาดของยาบ้าในประเทศไทยจึงอยู่ในภาวะเช่นนี้มาโดยตลอด

การขยายตัวของยาเสพติด สถานการณ์ที่ยังไม่สามารถหยุดยั้งการแพร่ระบาดของยาบ้าได้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำให้มีกลุ่มประชากรจำนวนมากไม่น้อยได้เริ่มเข้าสู่สถานะของการเป็นผู้เสพ หรือใช้ยาบ้า แม้จะยังไม่สามารถประเมินจำนวนบุคคลดังกล่าวได้ แต่จากสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดยาบ้าทั่วประเทศในรอบ 10 ปี และบันทึกประวัติบุคคลผู้ถูกจับกุมของสำนักงานปราบปรามยาเสพติด พบว่า มีจำนวนบุคคลกว่า 100,000 คนทั่วประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนมากที่สุดของแต่ละปีเป็นผู้กระทำความผิดรายใหม่ที่ซึ่งไม่เคยมีประวัติถูกจับกุมมาก่อน หากคิดเป็นสัดส่วนผู้กระทำความผิดรายใหม่โดยเฉลี่ย นับตั้งแต่ปี 2535 ปี 2540 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึง 75% ต่อปี และมีแนวโน้มของผู้กระทำความผิดรายใหม่คิดเป็นสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการขยายตัวของปัญหา ยาบ้า สถานการณ์ปัจจุบันมีกลุ่มประชากรผู้เสพ หรือใช้ยาบ้าได้เปลี่ยนสถานะกลายเป็นผู้เสพติดจำนวนมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่สัมพันธ์กับอัตราการขยายตัวของปัญหา ยาบ้าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มผู้เสพติดเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเข้าบำบัดรักษาที่สถานบำบัดรักษา ยาเสพติด อีกส่วนหนึ่งเข้าบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลจิตเวช จากสถิติผู้เข้าบำบัดรักษา ยาบ้า จากสถานพยาบาลทั้ง 2 ประเภท มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของผู้เข้าบำบัดรายใหม่โดยในปี 2535 – 2540 สัดส่วนของผู้เข้าบำบัดรักษา ยาบ้ารายใหม่

เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 116% และเป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี หากแต่จำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างมากตามที่ปรากฏ น่าจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าได้อย่างชัดเจน คาดว่า แนวโน้มในปี 2541 จำนวนผู้เสพยาบ้าจะมีมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มประชากรที่เสพยาบ้าประกอบด้วยกลุ่มผู้มีอาชีพขับรถ กลุ่มผู้มีอาชีพรับจ้าง กลุ่มแรงงานภาคเกษตร กลุ่มคนว่างงาน กลุ่มเยาวชนทั้งนอกและในสถานศึกษา

แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการเสพยาบ้า อัตราการขยายตัวของปัญหาการแพร่ระบาดของปัญหายาบ้า ส่วนสำคัญอย่างหนึ่งมาจากการเปลี่ยนวิธีการเสพ จากการเสพโดยวิธีกิน ซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมมาเป็นวิธีสูบควันจะออกฤทธิ์ได้รวดเร็วที่สุด คิดเป็นวินาที ทำให้ฤทธิ์ของยาบ้าที่เข้าสู่ร่างกายและสมองมากขึ้น อันเป็นการร่นระยะเวลาของการเป็นผู้เสพยาบ้าให้สั้นเข้า

นอกจากนี้ กลุ่มผู้เสพยาบ้าจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะตามชุมชนแออัดเริ่มนิยมเสพยาบ้าแบบผสม เช่น ผสมเฮโรอีน โดยมีความเชื่อว่าการเสพด้วยวิธีนี้ จะสามารถทำงานได้มากยิ่งขึ้น มีกำลังมากขึ้นแต่ผลที่ติดตามมา ก็คือ จะเกิดอาการทางจิตจากการใช้ยาเสพติดดังกล่าวได้สูงขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่า ในรอบปี 2541 ปัญหายาบ้ายังคงเป็นปัญหาที่มีการแพร่ระบาดรุนแรงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับตัวยาเสพติดอื่น และเป็นปีที่ปริมาณการผลิตยาบ้าเพิ่มจำนวนมากที่สุดเช่นกัน ประเมินการว่าจำนวนยาบ้าที่มีการผลิตและเสพในประเทศไทยกว่า 200-300 ล้านเม็ด โดยประมาณ ร้อยละ 70-80 ของจำนวนการผลิต อยู่ที่ประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญ คือ พม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนที่เหลือมีการลักลอบผลิตในเขตประเทศไทย สถานการณ์การผลิตดังกล่าวแตกต่างจากสถานการณ์การผลิตยาบ้าเมื่อหลายปีก่อน ซึ่งทำให้ต้องมีการปรับปรุงมาตรการการแก้ไขปัญหายาบ้าหลายประการ อย่างไรก็ตามการขยายตัวของปัญหายาบ้ายังปรากฏแนวโน้มที่รุนแรงต่อไปจนถึงสิ้นปี 2541

1.4 กระบวนการจำหน่ายยาบ้า

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่ากระบวนการจำหน่ายยาบ้า มีดังต่อไปนี้

- 1.4.1 การเดินเร่จำหน่าย
- 1.4.2 การจำหน่ายอยู่ที่บ้าน
- 1.4.3 การจำหน่ายในหมู่เครือญาติ
- 1.4.4 การจำหน่ายแบบส่ง หรือจำหน่ายรายใหญ่ มี 2 วิธี คือ

1) เดินทางไปรับยาบ้ำมาจากผู้จำหน่ายในเขตพื้นที่อื่น โดยเวลาในการเดินทางไปกลับไม่แน่นอน และจะเดินทางไปโดยรถส่วนตัวจึงจะเป็นรถยนต์เก๋ง หรือรถยนต์กะบะ

2) มีพ่อค้ายาบ้ำจากนอกอำเภอมาลงมอบยาบ้ำให้ตามที่สั่ง โดยสถานที่นัดพบในการส่งมอบยาบ้ำนั้น จะไม่แน่นอน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเวลากลางคืน

1.5 การป้องกันและปราบปรามปัญหายาบ้ำ

ทิศทางในการป้องกันและปราบปรามปัญหายาบ้ำ คือ การส่งเสริมบทบาทของสถาบันในสังคม อาทิ สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนให้ตระหนักถึงปัญหาและมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้ำ ภายใต้พื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมโดย (กรมวิชาการ. 2540 : 5-6) มีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 เน้นบทบาทของบิดา มารดา โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้ำในครอบครัว

1.5.2 สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชน มีการวางแผนในชุมชนร่วมกันกำหนดคกฏเกณฑ์ของชุมชนในการดูแลยาบ้ำภายในชุมชน โดยคำนึงถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.5.3 ปรับปรุงกระบวนการในการจัดทำแผนแลกำหนดกิจกรรมในลักษณะเชิงรุก

1.5.4 ให้ความสำคัญกับครู โดยการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะให้กับครู เพื่อเป็นบุคลากรหลักในสถานศึกษาที่จะรับผิดชอบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้ำ และให้คำปรึกษากับนักเรียนและผู้ปกครอง

1.5.5 พัฒนาระบบการติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้ำ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและสนับสนุนการดำเนินงาน

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.1 ความหมายของตำรวจ

ตำรวจ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ตรวจตรา รักษาความสงบ จับกุม และปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย (สุวิทย์ หิรัญการณต์. 2525 : 225)

ความหมายคำว่า “ตำรวจ” โดยทั่วไปหมายถึง เจ้าพนักงานผู้ที่กฎหมายให้อำนาจ และหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตำรวจจะต้องคอยตรวจตรา ดูแล มิให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชน

นอกจากนี้ ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ได้ให้นิยามศัพท์ตำรวจไว้ว่า คือ พนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ ตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

2.2 ปรัชญาของตำรวจ

ตำรวจ เป็นผู้รักษาวินัยของสังคม ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายในสังคมจะมามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีหน้าที่บังคับใช้ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของตำรวจจึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานหรือให้ตำรวจทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งในการพัฒนาคุณฐานะตำรวจให้เป็นวิชาชีพ เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ

เซอร์ โรเบิร์ต เพลล (Sir Robert Pell : 1949. อ้างถึงในประเสริฐ เมฆมณี. 2523 : 11) บิดาของตำรวจอังกฤษ ได้กำหนดหลักการสำหรับวิชาชีพตำรวจไว้ซึ่งยังเป็นหลักที่ทันสมัยและใช้เป็นหลักสากล ดังนี้

หลักการที่ 1 การป้องกันอาชญากรรมเป็นภารกิจพื้นฐานของตำรวจ ในฐานะตำรวจเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ปลอดภัยจากการเป็นเหยื่อของอาชญากร ตำรวจมีขั้นตอนการปฏิบัติ 3 ประการ คือ

1. การป้องกันอาชญากรรม ตำรวจต้องเป็นแกนกลางในการที่จะเป็นผู้ริเริ่มส่งเสริมประชาชนให้เคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักทำนองครองธรรม เป็นผู้ให้ข่าวสารอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับรู้เพื่อหาทางช่วยป้องกัน

2. การยับยั้งอาชญากรรม เป็นปฏิบัติการของตำรวจทางด้านจิตวิทยาให้เป็นที่ เกรงขามของอาชญากร ให้ยับยั้งซึ่งใจไม่กล้าที่ประกอบอาชญากรรม การปฏิบัติหน้าที่ของ ตำรวจที่มีลักษณะตอบสนองต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยฉับพลันต่อเหตุการณ์แล้วย่อมมีผล ในการยับยั้งอาชญากรรม ดังนั้น ตำรวจจึงมีระเบียบและเครื่องหมายโดยเฉพาะอันเป็น สัญลักษณ์ของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

3. การจับกุมและรวบรวมพยานหลักฐาน การจับกุมผู้กระทำความผิด เพื่อดำเนิน การตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมนั้น ตำรวจต้องรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อชี้ให้เห็น ว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา พยานหลักฐานแห่งคดีถือได้ว่าเป็นหัวใจ สำคัญของการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ตำรวจจะต้องมีความรู้พื้นฐานในการเก็บรวบรวม พยานหลักฐาน บางกรณีก็จำเป็นต้องการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ด้วย

หลักการที่ 2 ตำรวจต้องได้รับความเคารพเชื่อถืออย่างแท้จริงจากประชาชนงาน ของตำรวจจะสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนซึ่ง ถ้าปราศจากความร่วมมือของประชาชนแล้ว การทำงานของตำรวจย่อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สมรรถภาพ จิตความสามารถ การประพฤติปฏิบัติ การวางตัวของตำรวจจะก่อให้เกิดความ เชื่อถือจากประชาชน หลักการนี้ตำรวจสมัยใหม่ได้นำไปประยุกต์ใช้ในกิจการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (Police-community Relations)

หลักการที่ 3 การที่ประชาชนเคารพปฏิบัติตามกฎหมาย เท่ากับเป็นการสร้าง ความเคารพศรัทธาของประชาชนที่มีต่อตำรวจ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนั้น จำเป็นต้อง แสวงหาแนวทางและการปฏิบัติตนเป็นแบบฉบับให้ประชาชนร่วมมือในการเคารพปฏิบัติตาม กฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและเสรีภาพของประชาชน การที่ ประชาชนเคารพกฎหมายซึ่งเป็นกติกากการปกครองของสังคม ความสงบสุขก็ย่อมจะเกิดขึ้นใน สังคม ตำรวจก็จะอยู่ในฐานะผู้รักษากฎหมาย

หลักการที่ 4 ความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนจะลดน้อยลงเมื่อความ รุนแรงของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้น การที่ตำรวจได้รับความร่วมมือหรือสนับสนุน จากประชาชนในระดับใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจการปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความละมุนละม่อม สุภาพให้ความช่วยเหลือที่ได้รับจากประชาชนจะอยู่ในเกณฑ์ดี ตำรวจจึง จำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุ่ม รอบคอบ หนักแน่น อดทนในการแก้ไขเหตุการณ์โดย คำนึงถึงความสงบสุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

หลักการที่ 5 ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยความยุติธรรมการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจนั้น มีหลักการพื้นฐานคือ ดำเนินการด้วยความยุติธรรม โดยไม่เลือกเพศวัย เชื้อชาติ ศาสนาหรือสถานะทางสังคม มีความเสมอภาคต่อประชาชน

หลักการที่ 6 ตำรวจควรใช้กำลังในกรณีจำเป็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ตำรวจต้องระลึกลักษณะของการใช้กำลัง ไม่ว่าจะเป็นกำลังกายหรืออาวุธเป็นการเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้อื่นได้ รวมทั้ง การถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชน จึงจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจโดยรอบคอบและใช้เมื่อจำเป็นต่อการควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยและเป็นกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น

หลักการที่ 7 ตำรวจก็คือ ประชาชน และประชาชนก็คือ ตำรวจ คือ สมาชิกของสังคมที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ของตำรวจสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน เป็นสิ่งที่มีพื้นฐานและปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของตำรวจก็คือระดับความร่วมมือของประชาชนที่ตำรวจ ได้รับหากตำรวจยังพัฒนาและยังแตกตัวเองออกจากประชาชน ความร่วมมือของประชาชนที่จะให้กับตำรวจย่อมลดความสำเร็จในการทำงานของตำรวจก็ย่อมลดลงด้วย

หลักการที่ 8 ตำรวจเป็นตัวแทนของกฎหมายในฐานะที่ตำรวจเป็นตัวแทนของสังคมที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย เพื่อความสงบเรียบร้อยปลอดภัยของประชาชน ตำรวจต้องบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักแห่งกฎหมาย (Rule of Law) ปราศจากอคติ มีความรอบคอบ วินิจฉัยเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจปฏิบัติการ ตำรวจจึงต้องมีความเป็นธรรมและเป็นกลางในการบังคับใช้กฎหมายหรือระลึกลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายนั้น ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่มากนัก

หลักการที่ 9 ความปลอดภัยจากอาชญากรรมและความยุ่งเหยิง เป็นการทดสอบประสิทธิภาพของตำรวจ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นประสิทธิผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสถิติอาชญากรรมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

2.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจ

หน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจนั้น มีผู้กล่าวว่า ตำรวจมีหน้าที่มากมาย ครอบคลุมแทบทุกสิ่งทุกอย่างในสังคม แต่มีหน้าที่หลักของตำรวจก็คือ การบังคับใช้กฎหมาย และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ได้แก่ การสืบสวนคดีอาญา การตรวจท้องที่ การควบคุมการจราจรให้ความสัมพันธ์ในการชุมนุมของประชาชนรวมถึง การอำนวยความสะดวกให้การขึ้นเณะ หรือตัดสินใจปัญหาให้แก่ประชาชนเป็นหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติ ต่อเนื่องจากอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า การปฏิบัติหน้าที่แบบจารีตนิยมของตำรวจ มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (Law enforcement and order maintaining) ได้มีตำรวจและนักวิชาการตำรวจหลายคนได้ให้ทัศนะในเรื่องนี้ไว้ อาทิเช่น

แม้ว่า โสทธิพันธ์ (2524 : 25) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไว้ ดังนี้

1. การลาดตระเวนท้องที่
2. การควบคุมสอดส่องบุคคลหรือภาวะที่อาจเป็นภัย
3. การทะเบียนและการอนุญาต
4. การสืบสวนคดีอาญา
5. การจับกุมผู้กระทำความผิด
6. การสอบสวนคดีอาญา

มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น (2518 : 30) กล่าวถึง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมไว้ ดังนี้

1. หน้าที่ของตำรวจโดยตรง ได้แก่
 - 1.1 การจัดสายตรวจออกตรวจท้องที่
 - 1.2 การจัดสายตรวจร่วมหรือสายตรวจผสมระหว่างเขตพื้นที่หรือท้องที่
 - 1.3 การจัดหน่วยสืบสวนหรือทีมสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด
 - 1.4 จัดตั้งหน่วยปราบปรามเฉพาะกิจ
 - 1.5 การจัดระดมกำลังตำรวจกวาดล้างในเขตพื้นที่เป็นครั้งคราวตาม

ความเหมาะสม

1.6 การเสริมสร้างกำลังใจ และขวัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน ด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริตและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการให้หลัก ประกันการปฏิบัติงาน

1.7 กวดขันปราบปรามเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต ช่วยเหลือผู้กระทำผิดหรือ รู้เห็นเป็นใจกับคนร้าย

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ๆ

2.1 สร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน ด้วยการประชาสัมพันธ์ เยี่ยมเยียนประชาชน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2.2 สร้างความสัมพันธ์อันดีกับข้าราชการพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่าย อื่น ๆ

2.3 ส่งเสริมการจัดตั้งองค์การหรือกลุ่มปฏิบัติการสุจริตในท้องถิ่นเพื่อ ผันกำลังต่อต้านอาชญากรรมต่าง ๆ

ชาย เสวิกุล (2511 : 22) ได้แบ่งอำนาจหน้าที่ของตำรวจตามหลักอาชญากรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาและทัณฑ์วิทยาไว้ 6 ประการ คือ

Rajabhat Mahasarakham University

1. ตำรวจมีหน้าที่รักษากฎหมาย
2. ตำรวจมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ การตรวจตราดูแลให้ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะทำให้ลายความสงบเรียบร้อยของประชาชน
3. ตำรวจมีหน้าที่ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้เป็นอันตราย จากภัยต่าง ๆ
4. ตำรวจมีหน้าที่ในการสืบสวนการกระทำผิดทางอาญาทั้งปวง
5. ตำรวจมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน
6. หน้าที่พิเศษอื่น ๆ ของตำรวจ ได้แก่ การป้องกันและรักษาความสงบใน ยามสงคราม

ประเสริฐ รุจิรวงศ์ (2509 : 23) ได้กล่าวถึง ลักษณะหน้าที่ของตำรวจที่ต้อง ปฏิบัติ ไว้ดังนี้

1. การป้องกันอาชญากรรม
2. การปราบปรามอาชญากรรม
3. การคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน

4. การรักษาความปลอดภัยของชาติ
5. การบริการโดยทั่วไป

กริช ปังนิมสวัสดิ์ (2518 : 26) กล่าวว่า ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้ตำรวจมีหน้าที่ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. รักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งภายในและภายนอกจตุรมุขหมายอันนี้ก็เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ความสงบนั้นเป็นยอดแห่งความสุข และความสุข นั้นเป็นที่พึงปรารถนาของคน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาความสงบไว้เพื่อให้มีความสุขตามที่ปรารถนา การปราบปรามโจรผู้ร้ายก็ดี การตรวจป้องกันไม่ให้มีอาชญากรรมเกิดขึ้นก็ดีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดให้ได้ตัวมาสอบสวนลงโทษตามสมควรแก่ความผิด อันเป็นการป้องกันอาชญากรรมอย่างหนึ่ง การต่อสู้กับข้าศึกจากภายนอกที่มาย่ำยีอธิปไตยของประเทศร่วมกับทหารก็ดีหรือช่วยเหลือรักษาเขตพื้นที่ซึ่งกระทำการยึดไว้ได้แล้วก็ดี เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการกระทำเพื่อรักษาความสงบซึ่งตำรวจต้องมีหน้าที่ปฏิบัติทั้งสิ้น
2. การรักษากฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในทางอาญา ซึ่งออกประกาศใช้เพื่อควบคุมความประพฤติและคอยดูแลป้องกันมิให้ผู้ใดละเมิด หากผู้ใดละเมิดก็ต้องให้เจ้าหน้าที่จัดการแก่ผู้นั้นให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ
3. การบำบัดทุกข์และบำรุงสุขแก่ประชาชน ตำรวจนั้นถือกันว่าเป็นมิตรที่ดีของประชาชน ธรรมดามิตรที่ดีนั้นจำต้องคอยดูแลเอาใจช่วยเหลือเกื้อกูล บำบัดทุกข์บำรุงสุขของมิตรเป็นอย่างดี ฉะนั้น ตำรวจที่ดีจำต้องมีคุณธรรมสูง มีความเมตตากรุณาต่อประชาชนเอาใจใส่ช่วยเหลือให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชังตามควรแก่กรณี ในกิจการที่ช่วยเหลือได้และไม่ผิดกฎหมาย
4. ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ สาธารณสมบัติซึ่งประชาชนใช้ร่วมกัน เช่น ทางน้ำ ทางหลวง สวนสาธารณะ สายโทรเลข โทรศัพท์ โบราณวัตถุและทรัพย์สินซึ่งซ่อนหรือฝังไว้ในแผ่นดิน เป็นต้น หากไม่มีผู้ดูแลรักษา โดยเฉพาะก็ให้เป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะได้ช่วยกันดูแลรักษาสมบัติสาธารณะนั้น อยู่ในสภาพเรียบร้อยเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมต่อไป

กริช ปัจฉิมสวัสดิ์ (2518 : 25) กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไว้ว่า

1. ในฐานะที่ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยย่อมมีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร
2. ในฐานะที่ตำรวจเป็นพนักงานสอบสวน ย่อมมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาได้ภายในเขตอำนาจของตน ตามที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการกำหนดหน่วยงานเขตอำนาจการรับผิดชอบ และเขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจ
3. มีอำนาจจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิดคดีอาญา ทั้งในกรณีที่มีหมายจับ และไม่มีหมายจับตลอดถึงการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะ
4. มีอำนาจควบคุมบุคคลผู้ถูกจับได้ตามกำหนดเวลาที่กฎหมายให้อำนาจไว้ มีอำนาจตรวจค้นเคหสถานที่อยู่อาศัย และสำนักงานของบุคคลอันเป็นที่รโหฐานได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

หากได้พิจารณาถึงอำนาจของตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ความมุ่งหมายของการสืบสวน การสอบสวน การจับกุม การค้น แล้วก็จะทำให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของตำรวจที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคมโดยเด่นชัด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดหน่วยงานเขตอำนาจการรับผิดชอบของตำรวจแล้วจะเห็นว่า ในการกำหนดเขตอำนาจรับผิดชอบทุกหน่วยงานของกรมตำรวจซึ่งระบุในประกาศของกระทรวงมหาดไทย จะมีข้อความว่า “มีเขตอำนาจการรับผิดชอบและเขตพื้นที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญาทั้งหมด” อันเป็นการรับรองว่าตำรวจเป็นผู้รักษากฎหมายที่มีโทษทางอาญาทั้งหมดมิให้มีผู้ใดละเมิด หากมีการกระทำความผิดกฎหมายอาญาขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะเข้าดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดดำเนินการสอบสวนส่งฟ้องดำเนินคดี ตามกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

อัยยงศ์ ปาณิกบุตร (2524 : 29) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของตำรวจตามกฎหมายพิเศษต่าง ๆ อีกมากมาย และมีอยู่มากมายที่ได้บัญญัติขึ้น โดยกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อวัตถุประสงค์จะได้มีผลการป้องกันอาชญากรรม บทกฎหมายประเภทนี้มักเรียกว่า กฎหมายในส่วนป้องกัน เช่น พ.ร.บ.อาวุธปืน พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ร.บ.สุรา พ.ร.บ.การพนัน พ.ร.บ.ปรามการค้าประเวณี พ.ร.บ.โรงรับจำนำ พ.ร.บ.โรงแรม พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ร.บ.ภาพยนตร์ พ.ร.บ.ว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิงและควบคุมการค้าและการตามกฎหมาย ในส่วนป้องกันดังกล่าวที่ต้องควบคุมตามกฎหมายเหล่านั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการกระทำผิดอาญาขึ้น นอกจากนี้มีหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด และปราบปรามอาชญากรรมโดยทั่วไปแล้ว ยังเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสวัสดิภาพของสังคมในด้านอื่น ๆ ด้วย

2.4 การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ โดยใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจแบบคุณลักษณะ โดยให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ โดยมีหลักการประเมินผลตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาในหัวข้อการประเมิน ได้แก่ การครองตน การครองคน การครองงาน การรักษาวินัย และความสามารถพิเศษ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละหัวข้อและใช้คะแนนเฉลี่ยมาเป็นเกณฑ์การพิจารณาในการบริหารงานบุคคล

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2539 มีลักษณะองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

- 2.4.1 ประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นการประเมินความสามารถของบุคลากร
- 2.4.2 ประเมินศักยภาพ เป็นการประเมินขีดความสามารถของบุคลากร
- 2.4.3 ประเมินลักษณะเฉพาะตัว เป็นการประเมินความถนัดของบุคลากร

ทั้งนี้ในลักษณะองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการกำหนดของคุณลักษณะในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.4.1 การประเมินผลการปฏิบัติงาน พิจารณาผลงานและคุณลักษณะในการปฏิบัติงาน ได้แก่

- 1) คุณภาพของงาน ประเมินความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ ความละเอียดรอบคอบของงานที่ทำ
- 2) ปริมาณงาน เปรียบเทียบกับปริมาณของงานที่คาดว่าจะทำได้ ในเวลาที่ควรจะเป็น หรือปริมาณมากน้อยของงานที่สำเร็จเพื่อเปรียบเทียบกับงานที่ได้รับมอบหมาย
- 3) การรักษาวินัย การที่ข้าราชการตำรวจปฏิบัติตามวินัย และจรรยาบรรณที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้
- 4) ความอดทน ความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหา
- 5) ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน รู้จักหน้าที่และศึกษาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

2.4.2 การประเมินศักยภาพ พิจารณาความสามารถในการรับผิดชอบมากขึ้นสามารถที่จะปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งสูงขึ้นกว่าเดิม

- 1) ความริเริ่ม การมีความคิดสร้างสรรค์มีแนวความคิดใหม่ ๆ และเหมาะสมกับสถานการณ์อันก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงานโดยมีต้องให้มีผู้ออกคำสั่งโดยละเอียด
- 2) การใช้ดุลยพินิจ การวินิจฉัยปัญหา หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลและรอบคอบและมีการตัดสินใจที่แน่นอน ทั้งเวลาเหมาะสมกับสถานการณ์
- 3) ความตั้งใจที่จะทำงานให้สำเร็จ ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามงานในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
- 4) การร่วมงานกับผู้อื่น ความสามารถในการประสานงานให้ความร่วมมือปรับตัวและมีส่วนร่วมในทีมงาน ช่วยระดมความคิดเห็นที่ประโยชน์ต่องานและปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ
- 5) การมองผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา การมองการณ์ไกลถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาคือต้องพิจารณาแก้ไข
- 6) ความสามารถในการทำงานในสถานการณ์เร่งด่วน ความสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จไปตามเป้าหมายที่กำหนดเวลาในสถานการณ์ที่บีบบังคับให้รีบปฏิบัติ

7) ความเป็นที่ไว้วางใจ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ ซื่อสัตย์สุจริตในการที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามที่ได้รับมอบหมาย

8) ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการชักนำให้ผู้อื่นเห็นชอบและปฏิบัติตามที่ต้องการ ตลอดจนปกครองและสร้างทีมงานที่มีขวัญและกำลังใจสูง

9) ความสามารถในการวางแผนสามารถกำหนดวางแผนโครงการของงานระยะต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาข้อดี ข้อเสียของแผนงานและโครงการที่วางไว้

10) ความสามารถในการจัดระบบและควบคุมงาน สามารถจัดระบบงานและควบคุมดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2.4.3 การประเมินลักษณะเฉพาะตัว พิจารณาลักษณะเฉพาะตัวของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่

- 1) ชอบทำงานอิสระทำงานคนเดียว
- 2) ชอบเป็นผู้นำ
- 3) ชอบทำงานที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4) ชอบแสดงความรู้ที่ออกมาให้ปรากฏ พุดตรงไปตรงมา
- 5) ชอบทำงานที่ใช้ทักษะหรือเทคนิคเฉพาะด้าน
- 6) ชอบริเริ่มหรือสร้างสรรค์แต่งานใหม่
- 7) ชอบทำงานประจำ ซึ่งมีแนวปฏิบัติกำหนดไว้อย่างชัดเจน
- 8) ชอบสอนและแนะนำวิธีการทำงาน
- 9) ทำงานโดยยึดมั่นเคร่งครัดกับกฎระเบียบ
- 10) ทำงานโดยเชื่อมั่นในแนวคิดของตนเอง
- 11) วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน

จากการใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานแบบดุลยภาพยังมีปัญหาในทางปฏิบัติบางประการ เช่น กำหนดหลักเกณฑ์การวัดได้ในลักษณะกว้างเกินไป ต่อเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 มีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบอนุมัติในหลักการ และรายละเอียดข้อเสนอการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตามปีงบประมาณ ปีละ 2 ครั้ง และนำผลการประเมินดังกล่าวไปใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้น และอัตราเงินเดือน และให้ค่าตอบแทนสำหรับผู้ที่มีเงินเดือนเต็มขั้น ณ วันที่ 1 เมษายน และวันที่ 1 ตุลาคม ของทุกปี โดยให้ส่วนราชการและองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้างต้น ประกอบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้รับทราบ

ปัญหา และข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และมีมติ ก.ตร.วิสามัญ ครั้งที่ 3/2544 เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2544 อนุมัติหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ และลูกจ้างในสังกัดตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับมติ ก.ร.ม.ข้างต้น และสามารถรองรับการแก้ปัญหาขัดข้องที่เกิดขึ้นอันเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โปร่งใส ยุติธรรม และสามารถนำข้อมูลการประเมินการปฏิบัติงานมาใช้ประกอบการพิจารณาทางด้านบริหารงานบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างแท้จริงจึงได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ และลูกจ้างประจำให้ทุกหน่วยถือปฏิบัติ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ใช้วัดผลการปฏิบัติงานในหน่วยงานตำรวจภูธร ภาค 4

สายงาน	ปัจจัยที่ใช้วัดผลงาน
ป้องกันปราบปราม	
1. การวางแผนป้องกันอาชญากรรม	คุณภาพงาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลอาชญากรรม	
3. ประสิทธิภาพในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ	
4. สถิติประเภทต่าง ๆ	ปริมาณงาน
5. สถิติที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง	
6. ผลการจับกุม	
7. การบำรุงรักษายานพาหนะ อาวุธปืนประจำกายเครื่องมือสื่อสาร	ความประหยัดและความคุ้มค่า
8. การบำรุงรักษาห้องควบคุมและอุปกรณ์ควบคุม	
9. การจัดทำแผนประทุษกรรม	การนำผลไปใช้
10. การจัดทำประวัติคนร้าย	
11. งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์	
12. ความมีปฏิภาณไหวพริบและความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่	ความทันเวลา
สืบสวน	
1. ประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐาน	คุณภาพงาน
2. การจัดทำแผนประทุษกรรมคนร้ายและบุคคลน่าสงสัย	
3. ความสำเร็จของการสืบสวน	ปริมาณผลงาน
4. สถิติที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง	
5. ผลการจับกุม	
6. การใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย	ความประหยัดและความคุ้มค่า
7. การได้รับข้อมูลข่าวสาร	
8. ความรอบรู้สถานภาพอาชญากรรมในพื้นที่	

สายงาน	ปัจจัยที่ใช้วัดผลงาน
9. การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลอาชญากรรมให้ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10. การวางแผนปฏิบัติงาน ปรับแผนเฉพาะหน้า 11. ความรวดเร็วในการสืบสวน จับกุม	การนำเอาไปใช้ ความทันต่อเวลา
สอบสวน 1. ความละเอียดรอบคอบและถูกต้อง 2. การวินิจฉัยคดีตัดสินใจและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า 3. ปริมาณงานสอบสวน 4. การดำเนินการเพื่อให้ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นพยาน 5. การหาพยานหลักฐาน	คุณภาพงาน ปริมาณผลงาน
6. การวางแผนการสอบสวน 7. ความรอบรู้จัดเจนในการสอบสวน	ความประหยัดและความคุ้มค่า
8. การขยายผลการสอบสวน 9. การเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 10. ความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน	การนำผลไปใช้ ความทันเวลา
จราจร 1. การวางแผนการจัดและควบคุมจราจร 2. การจัดและควบคุมจราจร 3. สถิติจราจร 4. การดำเนินการให้ผู้ใช้นถนนปฏิบัติตามกฎหมาย 5. ผลการจับกุม	คุณภาพงาน ปริมาณผลงาน
6. การประชาสัมพันธ์สถานการณ์จราจร 7. การช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการดำเนินการต่าง ๆ	ความประหยัดและความคุ้มค่า

สายงาน	ปัจจัยที่ใช้วัดผลงาน
8. การให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับจรรยาแก่ประชาชนและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในงานจรรยา 9. การตรวจตราและให้ประชาชนใช้รถ ใช้ถนนปฏิบัติตามกฎหมาย	การนำผลไปใช้
10. การช่วยเหลือหรือจัดการส่งผู้บาดเจ็บไปรักษา 11. การจัดการจราจรในบริเวณที่เกิดเหตุ	ความทันเวลา
<p style="text-align: center;">การอำนวยความสะดวก</p> 1. ความละเอียดรอบคอบ 2. ความถูกต้องเรียบร้อย 3. ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	คุณภาพงาน
<p style="text-align: center;">การอำนวยความสะดวก</p> 4. ความสามารถในการจัดระบบงานธุรการ 5. จำนวนเนื้องาน 6. การประหยัดทรัพยากร 7. การเก็บรักษาการซ่อมแซมและการบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องใช้	ปริมาณผลงาน ความประหยัดและความคุ้มค่า
8. การเก็บรวบรวมข้อมูล 9. การจัดทำสถิติ 10. การวางแผนการดำเนินงานอย่างมีระบบ 11. การเสนอข้อมูล	การนำผลไปใช้
12. งานสำเร็จรวดเร็วและทันเวลา	ความทันเวลา
<p style="text-align: center;">เทคนิค</p> 1. ความละเอียดรอบคอบ 2. ความถูกต้อง 3. ความชำนาญทางด้านเทคนิค	คุณภาพงาน

สายงาน	ปัจจัยที่ใช้วัดผลงาน
4. จำนวนผลงาน 5. ผลสำเร็จของงาน	ปริมาณผลงาน
6. การเก็บรักษาซ่อมแซมรักษาเครื่องมือ 7. การประหยัดทรัพยากร	ความประหยัดและความคุ้มค่า
8. การประยุกต์ความสามารถที่มีให้เกิดประโยชน์ 9. ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น	การนำไปใช้
10. งานสำเร็จรวดเร็วและทันเวลา	ความทันต่อเวลา

คำอธิบายปัจจัยในการประเมินของข้าราชการตำรวจ ในกลุ่มตำแหน่ง

1. องค์ประกอบรวม หมายถึง ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินคุณสมบัติทั่วไปเกี่ยวกับความประพฤติและการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนชั้นสัญญาบัตร

Rajabhat Mahasarakham University

1.1 วินัย คือ

1.1.1 วินัยตำรวจ

1.1.2 มีระเบียบวินัยในตนเอง

1.2 ความซื่อสัตย์ คือ

1.2.1 มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่

1.2.2 มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองหรือผู้อื่น

1.3 มนุษยสัมพันธ์ คือ

1.3.1 มีความสามารถปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมขององค์กร

เพื่อนร่วมงาน และประชาชน

1.3.2 มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม

1.3.3 มีความสามารถในการประสานงาน

1.4 การพัฒนา คือ รู้จักพัฒนาตนเอง

2. องค์ประกอบเฉพาะ หมายถึง ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามลักษณะและประเภทของงานที่ได้รับมอบหมายของข้าราชการตำรวจและลูกจ้างประจำ

2.1 คุณภาพของผลงาน หมายถึง การพิจารณาถึงความถูกต้อง ความครบถ้วน ความสมบูรณ์และความประณีตหรือคุณภาพอื่น ๆ

2.2 ปริมาณงาน หมายถึง การพิจารณาจากปริมาณผลงานเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ข้อตกลงหรือมาตรฐานของงาน

2.3 การประหยัดหรือความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร หมายถึง การพิจารณาจากความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรที่ใช้กับผลผลิตของงานหรือโครงการ

2.4 การนำผลงานไปใช้ หมายถึง การพิจารณาจากผลผลิต หรือผลลัพธ์ของผลงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยประชาชนและสังคมโดยส่วนร่วม

2.5 ความทันเวลา หมายถึง การพิจารณาจากเวลาที่ใช้ปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติงานหรือภารกิจนั้น ๆ

2.6 อื่น ๆ หมายถึง การพิจารณาจากการร่วมกิจกรรมหรือผลการปฏิบัติงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชานอกเหนือจากงานในหน้าที่ประจำ

การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ จะให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเหนือกว่าผู้รับการประเมินขึ้นไป 2 ระดับตำแหน่งเป็นผู้ประเมินผล โดยพิจารณาจากลักษณะองค์ประกอบร่วม และองค์ประกอบเฉพาะที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานใช้คะแนนในแต่ละส่วนมารวมกันเพื่อพิจารณาผลการปฏิบัติงาน ใช้คะแนนในแต่ละส่วนมารวมกันเพื่อพิจารณาผลการปฏิบัติงานเป็นคะแนนมาตรฐานกลางเฉลี่ยในการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของผู้รับประเมิน

จากความหมายของตำรวจ ปรัชญาของตำรวจ หน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจและการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตำรวจมีหน้าที่และภารกิจมากมาย เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การรักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในทางอาญา การบำบัดทุกข์และบำรุงสุขแก่ประชาชน การดูแลผลประโยชน์ของสาธารณะ เป็นต้น หากตำรวจมีความเชื่อ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อการเป็นตำรวจแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง

การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจมีเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. คุณภาพของงาน พิจารณาจากผลงานมีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ และความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน

2. ปริมาณงานที่ทำ พิจารณาจากปริมาณงานเปรียบเทียบกับเป้าหมาย หรือมาตรฐานของงาน
3. การนำผลงานไปใช้ พิจารณาจากผลของงานเปรียบเทียบกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่เกิดประโยชน์จริงต่อสังคม
4. ความทันเวลา พิจารณาจากเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติงานหรือภารกิจนั้น ๆ
5. ผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำเป็นพิเศษ พิจารณาจากความอดสาหัสในการทำงาน ความคิดริเริ่มในการทำงาน ความตั้งใจทำงาน ความรอบรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การร่วมงานกับผู้อื่น ความสามารถทำงานในสถานการณ์เร่งด่วน ความเป็นที่ไว้วางใจในการมอบหมายงานให้ปฏิบัติ

3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่มองตัวบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม การปฏิสัมพันธ์ หรือการเกี่ยวข้องกับสังคมเป็นลักษณะสำคัญของบทบาทที่บุคคลแสดงอยู่ แนวความคิดเป็นการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในสังคม ทุกคนจะประสบผลสำเร็จในการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ นอกเหนือไปจากการใช้ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานนั้น ๆ แล้วยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการแสดงบทบาทอีกด้วย ทั้งนี้ได้มีผู้ให้ความหมายบทบาท ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 459) ได้ให้ความหมายว่าบทบาท หมายถึง การกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

จิตยา สุวรรณะชญ (2527 : 83; อ้างถึงใน สุปราณี ภูสุวรรณ .2538 : 11) อธิบายว่าบทบาท หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติตามฐานะ ตำแหน่ง ที่ได้รับให้ถูกต้องตามกฎของสถาบัน และสังคมนิยมตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิ และหน้าที่ ดังนั้น บทบาทก็คือ การประพฤติปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ดังกล่าว

สุรพล พุฒคำ (2522 : 19) ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาทและหน้าที่ เป็นของคู่กันซึ่งกำหนดควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้น ๆ จะได้รับ บทบาทเป็นเงื่อนไขที่บุคคลดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องทำ รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับมอบพร้อมกับตำแหน่ง ซึ่งเป็นสิทธิ และหน้าที่ ซึ่งจะต้องไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ (2520 : 46) ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิ และหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามที่ที่กำหนด

พัทยา สายหู (2516 : 68) อธิบายว่า บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็น “บุคคล” และเปรียบได้เสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครนั้น ๆ เป็นละครอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงละครอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สวมบทบาท ก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ “บทบาท” คือการกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตามตราบใดที่ยังอยู่ในบทนั้น

3.1 ปัจจัยกำหนดบทบาท

นักวิชาการแต่ละท่าน ได้มีความคิดเห็นต่อปัจจัยกำหนดบทบาทสรุปได้ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2522 : 22) ได้กล่าวถึง สถานภาพ และบทบาท ว่าการที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้นเป็นการเรียกตามสถานภาพของผู้คน สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและเป็นหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ เกี่ยวข้องกับผู้อื่นๆ และสังคมส่วนร่วม สถานภาพจะกำหนด ว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคมสถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

สุปราณี ภูสุวรรณ (2538 : 17-18) ได้สรุป ลักษณะของบทบาท ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนด เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิ และตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมไว้
2. บทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจจะเป็นไปตามทั้งบทบาทที่ถูกกำหนด และบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้
3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง เป็นบทบาทที่อยู่ในระดับของความคิดส่วนบุคคล หรือเป็นความคาดหวังของสังคมที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทนั้น รวมทั้งความคาดหวังของตนเองว่าจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร

ตั้งได้กล่าวมาแล้ว บทบาทและสถานภาพนั้นเป็นของคู่กัน แต่ไม่เสมอไป เพราะในบางครั้งสถานภาพก็อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มีบทบาทที่จะปฏิบัติจริง ๆ ในขณะเดียวกัน บทบาทที่อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มีสถานภาพ เกิดจากการที่บุคคลแสดงบทบาทในสถานภาพ นอกเหนือจากที่ตนมีอยู่ หรือนอกเหนือจากบทบาทหน้าที่โดยตรง

ดังนั้น จึงสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทได้ว่า บทบาทจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญต่อไปนี้

1. บทบาทมีประจำทุกสถานภาพของสังคม
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดบทบาท
3. บุคคลที่ทราบบทบาทของตนได้ต้องมีสังคมนิคม
4. บทบาทที่เป็นจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามปทัสถานของสังคมเสมอไป เพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริงนั้น เป็นผลของปฏิกริยาแห่งบุคลิภาพของบุคคล ที่ครองสภาพร่วมกับบุคลิภาพของบุคคลอื่น ที่มาร่วมในพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเวลา และสถานที่ที่ก่อให้เกิดการแสดงบทบาทนั้น ๆ จากบทบาทที่นักวิชาการ ได้อธิบายความหมายลักษณะบทบาท และปัจจัยที่กำหนดบทบาทจึงพบว่า บทบาทนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกตามความคิด หรือความคาดหวังเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์สังคมอย่างหนึ่ง โดยถือฐานะ หรือหน้าที่ทางสังคมเป็นมูลฐานในการแสดงบทบาทนั้น ๆ ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาท้องถิ่นก็เป็นสิ่งกำหนดหน้าที่การบริหารงานและการจัดการเพื่อทำให้ท้องถิ่นนั้นได้รับการพัฒนา ที่แสดงออกอาจมี 3 ลักษณะบทบาท คือ บทบาทที่ตัวบุคคลเข้าใจ บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ถูกคาดหวังด้วยบุคคลและตนเอง ทั้งนี้การแสดงบทบาทอาจสอดคล้องกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง บทบาทที่ตัวบุคคลเข้าใจ หรือบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับสังคมเป็นผู้กำหนดสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

4. แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยให้มีความสำเร็จซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง ช่วยเหลือ และร่วมรับผิดชอบ

การมีส่วนร่วม เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งได้พัฒนาเป็นยุทธศาสตร์สำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานในองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงาน และภารกิจที่ตนมีส่วนร่วม (ประภาพิศ สัตยชาติเจตน์. 2539 : 178) นั่นก็หมายความว่า ถ้าบุคคลหรือหลายคนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้า โดยเข้ามามีส่วนสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยความสมัครใจ เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเป็นการดำเนินงานในแผนที่กำหนดไว้แล้วนำผลที่ได้มาประเมินร่วมกัน ซึ่งความพยายามนั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมและกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก การมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้าของบุคคลหลายฝ่าย ตามแนวคิดในทฤษฎีการมีส่วนร่วม 3 ด้าน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล

การวางแผน (Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้า เพื่อให้บรรลุตามนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้า ขั้นตอนการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา การจัดองค์กร การกำหนดนโยบาย การประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผนงานโครงการงาน

การดำเนินงานตามแผน (Execution) หมายถึง การนำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้าไปปฏิบัติโดยผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้วยการทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลยุทธ์การปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมโดยสรุป คือ การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ การประสานงาน การดำเนินกิจกรรมตามแผน การติดตาม ควบคุม และนิเทศงาน และการสร้างขวัญและกำลังใจ

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การวัดคุณค่า หรือการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหายาบ้าเพื่อทดสอบดูว่า ทำงานได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ ผลของการดำเนินงานเป็นอย่างไร มีอะไรบกพร่องที่ควรแก้ไขบ้าง เพื่อนำ

ไปปรับปรุงและส่งเสริมการดำเนินงานให้ดีขึ้น ต้องประเมินให้ครอบคลุมทุก ๆ ช่วงระยะเวลา 3 ระยะคือ

1. การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับตัวโครงการ ความจำเป็นมากน้อยเพียงใดและความเป็นไปได้ของโครงการ
2. การประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เป็นไปตามแผนหรือไม่ จุดเด่น จุดด้อย ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
3. การประเมินหลังการดำเนินงาน เป็นการประเมินเกี่ยวกับการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผลกระทบ การได้รับผลคุ้มค่ากับปัจจัยที่ลงทุนหรือไม่ ประสิทธิภาพของการดำเนินงานประหยัดรวดเร็วรวดเร็วเพียงใด

การป้องกันและปราบปรามยาบ้าโดยการมีส่วนร่วม 3 ระดับ คือ
(พรเพื่อญ เพชรสุขศิริ. 2539 : 286-289)

1. ระดับครอบครัว
2. ระดับโรงเรียนและระบบการศึกษา
3. ระดับชุมชน

Rajabhat Mahasarakham University
การป้องกันและปราบปรามปัญหายาบ้าระดับครอบครัว

ประภาพิต ัญชาติเจตน์ (2539 : 64-65) กล่าวว่า ครอบครัวมีอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กทุกด้านและทุกระดับอายุ โดยเฉพาะต่อวัยรุ่นที่กำลังอยู่ในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางเสรีระ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจควบคู่ด้วย ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องมีความเข้าใจในลักษณะธรรมชาติและความต้องการของวัยรุ่นเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นทางช่วยให้พ่อแม่และสมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัวสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนกับเด็กวัยรุ่นได้

เด็กวัยรุ่นมักจะมีความสุขและปรับตัวได้ดี เมื่อเขาอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ให้ความอบอุ่น และอนุโลมให้วัยรุ่นได้มีอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง ภายในขอบเขตที่สมควรและมีเหตุผล ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กวัยรุ่นจะต้องอยู่กับครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เย็นชา และควบคุมมากเกินไปเด็กวัยรุ่นจะขาดความสุข และปรับตัวได้ยาก ในฐานะเป็นพ่อแม่ของเด็กวัยรุ่น พ่อแม่ควรรู้สึกถึงความรับผิดชอบในการที่จะแนะนำและรู้จักยับยั้ง

ลูกวัยรุ่นของคุณ ความยากลำบากที่สุดที่สุดพ่อแม่ของวัยรุ่นทุกคนตระหนักก็คือ ทำอย่างไร จึงจะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมกับการให้ความเป็นอิสระเสรีแก่เด็กอย่างสมเหตุสมผล และกลมกลืนกัน จึงควรมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน
2. ผู้ปกครองควรถือเป็นหน้าที่ต้องดูแลบุตร
3. การสอนให้เด็กรู้จักระเบียบวินัย
4. พ่อแม่ควรมีกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน
5. พ่อแม่ต้องใช้เวลาและความรักแก่ลูกวัยรุ่นอย่างเพียงพอ
6. พ่อแม่ควรให้เด็กวัยรุ่นรู้สึกว่าคุณเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน
7. พ่อแม่ควรยอมรับและเข้าใจสภาวะการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่น
8. พ่อแม่ควรเปิดใจกว้างในเรื่องการแต่งกาย หรือการคบเพื่อน

เมธินันท์ ภิัญญชน (2539 : 9) กล่าวว่า หน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมก็คือ “ครอบครัว” หากครอบครัวส่วนใหญ่ในสังคมประสบผลสำเร็จ คือ สมาชิกทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ก็จะทำให้สังคมนั้น ๆ มีความสงบ ส่งผลให้สังคมในวงกว้างมีแต่ความร่มเย็น ผู้คนในสังคมไม่มีความขัดแย้งหรือเอารัดเอาเปรียบกันอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ส่งผลสะท้อนกลับมาให้กับสมาชิกทุกคนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขในครอบครัวเลี้ยงดูได้เหมาะสม โอกาสที่เด็กจะไปติดยาเสพติดก็หมดไป จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่เป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก ๆ ทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวอย่างถูกต้องเหมาะสมใช้หลักสายกลางในการดำเนินชีวิต ไม่ตึงจนเกินไปทำตัวอย่างที่ดีให้ลูกเห็นด้วยการไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า หรือใช้ยาเสพติดทุกชนิด

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2539 : 61) กล่าวว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในป้องกันยาบ้า เนื่องจากผู้ติดยาบ้าส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีปัญหาทางครอบครัว ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดบิดามารดา แต่ทางตรงกันข้ามผู้ที่ไม่ติดยาบ้าก็มักจะมีประสบการณ์ที่ดีในวัยเด็กที่โรงเรียน และครูมีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกล่าจิตใจ การป้องกันควรเน้นในการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Human value) และสุขภาพจิต เป็นการสร้างให้คนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เห็นค่าตัวเองมีค่า คนที่มีศักดิ์ศรีกระทำผิดจะกลายเป็นภูมิคุ้มกัน ไม่เสพสิ่งเสพติด เพราะคิดว่าตนเองมีค่า มีคนรักห่วงใย ไม่อยากให้บิดามารดา ครู คนที่มีความรักให้จะต้องผิดหวังเสียใจ

การสร้างให้คนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ต้องเริ่มจาก สิ่งใกล้ตัวของคนนั่นเอง คือ ครอบครัวที่อบอุ่น โรงเรียนที่อบอุ่น บิดามารดาและครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการสร้าง ภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน

ครอบครัวที่อบอุ่นจะเกิดขึ้นได้ยาก ถ้าคนนั้นต้องมีปัญหาทางเศรษฐกิจ แยกย้าย ไปทำงานไกล สมาชิกในครอบครัวมีลักษณะการกระจายย้ายถิ่นไปทำงาน รัฐบาลเองก็ ขาดการวางแผน หรือมีนโยบายเกี่ยวเนื่องอย่างเหมาะสม เช่น นโยบายการส่งเสริมการจัดตั้ง เขตอุตสาหกรรมที่ป้องกันการย้ายถิ่น นโยบายกระจายรายได้สู่ชนบท นโยบายการส่งเสริมให้ คนในชนบทพึ่งตนเองได้ ถ้าคนมีรายได้ตามสมควร และมีความสามารถพึ่งตนเองได้ก็จะรู้สึก มีศักดิ์ศรีไม่กระทำผิดหรือเสพสิ่งเสพติด

การป้องกันและปราบปรามยาบ้าระดับโรงเรียนหรือระบบการศึกษา

ประภาพิศ สัตยชาติเจตน์ (2539 : 74-75) กล่าวว่า โรงเรียน ครู เป็นบุคคล สำคัญที่สุดสำหรับเด็ก จะทำให้เด็กได้ประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลวในด้านการเรียน และ ด้านสังคม เพราะครูมิใช่แต่สั่งสอนเด็กให้ได้รับความรู้อย่างเดียว ครูยังต้องทำหน้าที่เป็น เสมือนพ่อแม่คนที่ 2 ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น ช่วยเหลือเด็กได้พัฒนาเพิ่มขึ้น ในทุก ๆ ด้านด้วย

ความสำคัญของบทบาทโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของครูที่จะทำให้เด็ก เยาวชนได้ห่างไกลการติดยาบ้า โดยครูน่าจะมีบทบาทส่งเสริมบทบาทของครอบครัว แต่ความ เป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ทั้ง ๆ ที่การศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญของประเทศแต่ความเป็นจริงแล้ว ปรากฏว่า ระบบโรงเรียนในปัจจุบันกลับกลายเป็นว่ายิ่งเรียนสูงยิ่งทำให้ผู้เรียนรู้สึกด้อย พ่ายแพ้ และดูถูกตนเองเพราะโรงเรียนมีการสอบแข่งขันกันสูง ยิ่งทำให้คนมีความเห็นแก่ตัว นอกจากวิธีการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน หรือมีความรักใฝ่รู้แล้ว เนื้อหาสาระ ของการเรียนยังทำให้เกิดความห่าง หรือความไม่สอดคล้องสมดุระหว่างตนตามสภาพความ จริงกับการรับรู้ตนเองในอุดมคติที่อยากมีและอยากเป็น ดังนั้นยิ่งเรียนสูงมากเท่าใดก็ดูเหมือน ว่าทำให้คนรู้สึกด้อยศักดิ์ศรี มีความอับอายตนเอง ไม่ภาคภูมิใจในตนเอง ระบบการเรียน การสอนน่าจะมีข้อผิดพลาด เพราะไม่ได้สอนให้คนมีทัศนคติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิต เช่น การรู้สึกมีความสุขได้ในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ระบบโรงเรียนและ การศึกษานี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนไม่ให้ไปข้องเกี่ยวกับยาบ้า

นอกจากนี้ครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชน นั่นก็คือ ครูต้องสามารถให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความใกล้ชิดดูแลเด็กแทนบิดามารดา และเป็นตัวแบบที่สำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมที่เยาวชนภูมิใจอยากเลียนแบบและเชื่อฟังในคำอบรมสั่งสอนอย่างไรก็ตามการที่ครูจะดำรงตนอยู่ได้ และมีบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม มีเกียรติ น่าเคารพนับถือก็คือเมื่อครูก็นับถือตนเอง สังคมก็นับถือและยกย่องอาชีพครูและแสดงออกด้วยการตอบแทนครูให้สามารถดำรงชีพได้อย่างเหมาะสม เช่น ให้เงินเดือน สวัสดิการที่สูงพอสมควร ถ้าสังคมไม่ได้ยกย่องครูเท่าที่ควรและครูก็รับรู้เช่นนั้น ในที่สุดก็จะรู้สึกว่ามีเกียรติและศักดิ์ศรีที่จะดำรงไว้ ครูจึงทำอะไรก็ได้ สอนหรือไม่สอน รับผิดชอบหรือไม่รับผิดชอบ เป็นตัวอย่างดีหรือไม่ดีก็ได้ เป็นต้น ถ้าครูก็มองตนเองว่าไม่มีค่า หรือมีศักดิ์ศรีเท่าไร ครูก็ไม่ต้องทำตามบทบาทที่ครูควรจะเป็นเพราะครูอาจจะเห็นว่าสังคมเองก็เสื่อมศรัทธา และเลิกนับถือครูไปแล้ว ดังนั้นครูก็ไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่สังคมคาดหวังว่าจะเป็น (ตามอุดมคติ)

ดังนั้น จึงควรยกย่องครูและสนับสนุนนโยบายการปฏิรูปการศึกษาให้โรงเรียนเป็นหลักของชุมชน สร้างให้เยาวชนคิดเป็นทำเป็นมีความเข้มแข็งทางจิตใจรักเกียรติยศศักดิ์ศรีจะเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้แก่เยาวชน นอกจากนี้รัฐบาลควรให้ความสำคัญของการศึกษามากกว่าเท่าที่เป็นอยู่ โดยเห็นได้จากงบประมาณเกี่ยวกับการศึกษาของไทย คิดเป็นร้อยละของรายได้แผ่นดินต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ หลายประเทศ เมื่อเงินเดือนตอบแทนครูไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพที่สูงมากในปัจจุบัน อาจทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ หรืออาจจริงใจต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้า

การป้องกันและปราบปรามยาบ้าระดับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้พยายามหารูปแบบการป้องกันยาบ้าภายในชุมชน ภายหลังจากองยาเสพติด สหประชาชาติได้เคยเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลกได้จัดทำโครงการทดลองเพื่อลดความต้องการยาเสพติด โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนเป็นแนวทางดำเนินงาน หากชุมชนตระหนักถึงปัญหาและรวมตัวกันในชุมชน โดยการประสานความร่วมมืออันดีระหว่างภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน (Non – Government Organization) จะสามารถลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในชุมชนได้

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จไม่สำเร็จของชุมชนในการแก้ปัญหาที่สำคัญ คือ

1. จิตสำนึกของชุมชนต่อปัญหาและความตระหนัก ในบทบาทของชุมชนในความเป็นเจ้าของปัญหา และความเป็นองค์กรหลักที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
2. ศักยภาพของผู้นำหรือกลุ่มแกนนำในชุมชนที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รอบรู้ปัญหาที่เชื่อถือศรัทธาของชุมชน ทำงานอย่างทุ่มเทเสียสละแต่การดำเนินงานโดยองค์กรภาครัฐนั้นไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพของผู้นำ และการแก้ปัญหามักปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่ง นโยบายที่เปลี่ยนไปและการยุติกิจกรรม เมื่อหมดงบประมาณไม่ค่อยคำนึงถึง การแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง
3. ประสิทธิภาพของการนำและกระบวนการนำโดยอาศัยหลักเป็นทีมงาน วิถีทางแบบประชาธิปไตย ความโปร่งใสสามารถตรวจสอบการทำงานได้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหา
4. สภาพปัญหาภายในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนจะแก้ปัญหาก็ยากถ้ามีปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าครบวงจร คือ มีทั้งผู้ค้าและผู้เสพ นอกจากนี้ปัญหาภายในของชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายจะยิ่งแก้ปัญหาก็ยากมาก เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีอิทธิพลภายในและภายนอกชุมชน
5. สภาพภายในและนอกชุมชน เช่น ชุมชนขนาดเล็ก สมาชิกมีความใกล้ชิดซื่อ กันและแก้ปัญหาง่าย แต่ชุมชนใกล้ชิดแต่เหลื่อมล้ำหรือแหล่งแพร่ระบาดของยาบ้าจะแก้ปัญหายาก นอกจากการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหาการใช้ยาบ้าแล้ว โรงเรียนยังสามารถมีบทบาทช่วยเหลือ บำบัดรักษา นักเรียนที่ติดยาบ้าได้ โดยทำหน้าที่เป็นสถานฟื้นฟูบำบัดในรูปแบบของชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ซึ่งเป็นการสร้างสังคมจำลองที่มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาบ้า โดย นักเรียนจะต้องสมัครใจที่เข้ามาอยู่เป็นสมาชิกในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ด้วยกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โรงเรียนที่จัดให้ศูนย์ในรูปแบบชุมชนบำบัดนี้ อาจดำเนินการตามขั้นตอน บำบัดรักษาโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 และ 2 (ขั้นเตรียมการบำบัดรักษาและขั้นถอนพิษยา) ถ้าโรงเรียนนั้นที่ปัจจัยทางด้านบุคลากร อุปกรณ์ สถานที่เพียงพอ หรืออาจเริ่มดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนที่ 3 (ขั้นตอนฟื้นฟูสมรรถภาพ) เลยก็ได้ โดยประสานงานกับสถานบำบัดของรัฐหรือเอกชน เพื่อส่งนักเรียนไปทำการบำบัดรักษาตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 ก่อน แล้วจึงกลับมาดำเนินการขั้นที่ 3,4 ในศูนย์ของโรงเรียน ศูนย์ชุมชนบำบัดที่จัดขึ้นในโรงเรียนนี้จะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักการปรับพฤติกรรม

กรรมการเรียนรู้ทางสังคม (อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ตัวแบบทางสังคม) และวิธีการอื่น ๆ ทางด้านจิตวิทยาเพื่อช่วยให้สมาชิกได้รู้จักเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองมีการพัฒนานุคลิกภาพให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง เชื่อมมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ ชอบสามารถแก้ปัญหา ช่วยให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากที่ได้กล่าวถึงแนวคิดการป้องกันและปราบปรามปัญหาข่าวดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า วิธีในการป้องกันยาบ้าเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม เพราะผลของปัญหาข่าวย่าไม่ใช่เป็นปัญหาของผู้ที่ติดยาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นกระทบกระเทือนต่อชุมชน โดยการป้องกันต้องมีความระมัดระวังในการใช้ยา เลือกคบเพื่อนที่ดี ใช้ความอยากหรืออยากลองให้ถูกวิธี ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างความรัก ความเข้าใจในครอบครัวรู้จักการแก้ปัญหาในทางที่ถูก การป้องกันครอบครัว ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ในฐานะที่ต่างกันพ่อแม่เป็นจุดแรกที่สำคัญที่สุด ที่จะช่วยให้การป้องกันปัญหาข่าวย่า ลูกต้องทำให้พ่อแม่เกิดความสบายใจ และภาคภูมิใจ โดยการศึกษาเล่าเรียน เพื่อสร้างความสำเร็จในชีวิตฐานะ “สมาชิกของครอบครัว” ทุกคนต้องมีความรักใคร่ สามัคคีระหว่างหมู่ญาติพี่น้อง ต้องช่วยแบ่งเบาภาระของผู้เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือหัวหน้าครอบครัว การป้องกันชุมชน สมาชิกของชุมชนต้องร่วมมือกันโดยกระทำได้หลายวิธี เช่น ในฐานะ “เพื่อน” ต้องช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของเพื่อน ไม่ชักนำเพื่อนไปในทางที่เสื่อมเสีย เสนอแนะช่องทางที่เป็นประโยชน์ในฐานะ “นักเรียน นักศึกษา” นอกจากจะต้องศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู อาจารย์ยังสามารถร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ในสถานศึกษา เพื่อป้องกันปัญหาข่าวย่า การร่วมกับเพื่อนนักเรียน และครูเพื่อจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ในฐานะ “ครู” สามารถสอดแทรกความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันยาบ้าของนักเรียนได้ ขณะทำการเรียนการสอน รวมทั้ง การทำตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ การสอดส่องดูแลมิให้มีการใช้ยาบ้า ในฐานะ “เจ้าหน้าที่บ้านเมือง” ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงจัง ให้บริการประชาชนที่มาติดต่อราชการด้วยความจริงใจ ในฐานะ “ผู้นำชุมชน” ต้องเป็นผู้นำชาวบ้านในการป้องกันปราบปรามยาบ้าในชุมชน เผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน จัดระเบียบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ในฐานะ “สมาชิกของชุมชน” ต้องร่วมกิจกรรมต่อต้านหรือป้องกันยาบ้า ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการป้องกันแก้ และปราบปรามยาบ้า และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย มีศีลธรรมอันดี มีความรักใคร่ สามัคคี

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544 : 46-49) ได้ให้ความหมาย และความสำคัญของการจูงใจไว้ว่า การบริหารงาน คือ การทำความสำเร็จให้กับองค์กร โดยอาศัยความพยายามของบุคคลอื่น ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการบริหารจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์หรือการใช้ความพยายามเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามที่องค์กรต้องการมนุษย์เป็นปัจจัยการบริหารที่มีชีวิตจิตใจ มีอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด และมีพฤติกรรมที่แสดงออกหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป โดยมีสาเหตุมีแรงกระตุ้นหรือพลังจูงใจและมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องหาทางที่จะควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้แสดงออกในรูปแบบและทิศทางที่จะเอื้อประโยชน์ต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งผู้บริหารจะกระทำการดังกล่าวนี้ได้ก็ด้วยการจูงใจ ซึ่งมีความหมายและความสำคัญดังต่อไปนี้

5.1 ความหมายของการจูงใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
การจูงใจมีความหมายแตกต่างกันตามที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ไว้ ดังต่อไปนี้
Rajabhat Mahasarakham University

5.1.1 กระบวนการชักนำให้บุคคลเลือกมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามไปในทิศทางที่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

5.1.2 พลังที่อยู่เหนือหรืออยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งจะกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ และชักนำพฤติกรรมเหล่านี้ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

5.1.3 ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

5.1.4 กระบวนการในการกระตุ้นและธำรงรักษาพฤติกรรมที่มุ่งความสำเร็จของเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุปการจูงใจ หมายถึง การทำให้บุคคลในองค์กรมีพฤติกรรมต้องการทำงานที่พึงประสงค์ ด้วยกระบวนการสร้างพลังกระตุ้นที่ทำให้บุคคลเต็มใจที่จะใช้ความสามารถของตน และชักนำให้บุคคลเลือกมีพฤติกรรมต่าง ๆ ไปในทิศทางที่มุ่งสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

จากคำนิยามที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจูงใจทำให้เกิดแรงจูงใจ 2 ลักษณะ คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) เกิดจากการที่บุคลากรมีความสัมพันธ์โดยตรงกับงานที่ทำ จึงเป็นแรงจูงใจที่บุคลากรสร้างขึ้นในตัวเอง
2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกของงาน จึงเป็นแรงจูงใจที่บุคคลอื่นสร้างขึ้น

5.2 ความสำคัญของการจูงใจบุคคล

การที่บุคคลหรือกลุ่มคนที่สามารถทำงานได้ผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายขององค์กรบุคคล หรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานก็ต้องบรรลุเป้าหมายของตนเองด้วยจึงจะทำให้เกิดขวัญในการทำงาน ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องบริหารเป้าหมายส่วนบุคคลให้เข้าเป้าหมายขององค์กรเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันเมื่อเขาสามารถมองเห็นผลประโยชน์หรือได้รับการตอบสนองความต้องการแล้วการปฏิบัติงานความรับผิดชอบก็จะเป็นไป อย่างดีที่สุดการจูงใจมีหลักกว้าง ๆ คือ ความความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติอยู่เสมอ ซึ่งการจูงใจแยกความสำคัญใหญ่ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

5.2.1 ความสำคัญต่อองค์การ การจูงใจเป็นเรื่องของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีประโยชน์ต่อองค์การโดยรวม เพราะสามารถสนองความต้องการขององค์การด้านพฤติกรรมมนุษย์ได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ช่วยให้องค์การได้คนดีมีความสามารถมาร่วมทำงานด้วย และรักษาคนดี ๆ เหล่านั้นไว้ในองค์การต่อไปนาน ๆ ปัญหาสำคัญที่องค์การจำนวนมากประสบอยู่ก็คือ ไม่สามารถดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ต้องการ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสาเหตุสำคัญมาจากการที่องค์การเหล่านั้น ไม่สามารถสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับงานเข้ามาทำงานให้กับองค์การ การจูงใจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของบุคคลที่มีคุณสมบัติตามต้องการเหล่านั้น ให้เข้ามาทำงานร่วมกับองค์การและอยู่กับองค์การเป็นเวลานาน ๆ หรือตลอดไปได้

2) ทำให้องค์การมั่นใจว่าบุคลากรขององค์การจะทำงานตามที่ถูกจ้างไว้อย่างเต็มกำลังความสามารถ จริงอยู่แม้ว่าการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานในองค์การจะกระทำกันอย่างพิถีพิถัน มีการพิจารณาผู้สมัครอย่างละเอียดถี่ถ้วน ว่ามีความรู้ความสามารถที่จะทำงานให้กับองค์การได้แล้วก็ตามก็ยังไม่มีหลักประกันว่าบุคลากรที่เข้ามาทำงานใน

องค์การจะทุ่มเทความพยายามให้กับองค์การอย่างเต็มที่ นอกจากนี้องค์การก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการในอันที่จะใช้งานบุคลากรได้อย่างเต็มที่ ข้อจำกัดเหล่านั้นล้วนแต่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์การ ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์การทั้งสิ้น เช่น สภาพแรงงาน กฎหมาย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น แต่สถานการณ์แวดล้อมในปัจจุบันบีบบังคับให้องค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาครัฐกิจต้องต่อสู้กับคู่แข่งอยู่ตลอดเวลา องค์การต้องพยายามหาวิถีทางใหม่ ๆ ที่จะนำความพยายามและความสามารถของบุคลากรที่มีอยู่มาใช้ให้มากที่สุดที่จะทำได้ การจูงใจจึงเป็นวิธีการที่จะช่วยองค์การทำให้บุคลากรทุ่มเทกำลังความสามารถที่มีอยู่ให้กับองค์การอย่างเต็มที่ และด้วยความเต็มใจได้

3) ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานในทางริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ขององค์การ ความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของสิ่งแวดล้อมขององค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีทำให้องค์การต้องประสบปัญหาที่แปลกใหม่อยู่เสมอ และความสามารถในการทำงานแบบดั้งเดิมที่มีลักษณะซ้ำซากจำเจ ไม่อาจช่วยให้องค์การแก้ปัญหาดังกล่าวและไม่อาจช่วยให้การดำเนินการและประสบผลสำเร็จได้ ความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์การทุกองค์การ องค์การทุกองค์การจึงต้องพยายามส่งเสริมบุคลากรให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

5.2.2 ความสำคัญต่อผู้บริหาร การจูงใจนอกจากจะมีความสำคัญต่อองค์การแล้ว ยังมีความสำคัญต่อผู้บริหารในแง่ของประโยชน์ที่ผู้บริหารได้รับอีกหลายประการที่สำคัญได้แก่

1) ช่วยให้การมอบอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการมอบอำนาจหน้าที่ที่จะพบว่ามีอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคอันเกิดจากทรศนะของผู้ใต้บังคับบัญชาที่ไม่ยินยอมรับมอบอำนาจหน้าที่ เช่น คิดว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่ต้องการความรับผิดชอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคอันเกิดจากที่ผู้บังคับบัญชาไม่ยินยอมมอบอำนาจหน้าที่อีกด้วย วิธีการจูงใจจะช่วยให้ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีความยินดีต่อการมอบอำนาจหน้าที่ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร

2) ช่วยลดหรือขจัดปัญหาข้อขัดแย้งในการบริหารงาน เพราะการจูงใจจะช่วยให้การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ผู้บริหารสามารถมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่าง

ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาจึงลดน้อยลงจนอาจหมดสิ้นไปในที่สุด

3) ช่วยให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จด้านการสั่งการ การจูงใจ ช่วยให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำซึ่งจะเอื้ออำนวยให้การสั่งการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสั่งการ หรือการอำนวยความสะดวกเป็นหน้าที่ทางการบริหารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมมนุษย์ การจูงใจซึ่งสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในการปฏิบัติงานได้ จึงเอื้ออำนวยต่อผู้บริหารในการสร้างความสำเร็จโดยอาศัยความพยายามของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

5.2.3 ความสำคัญต่อบุคลากร นอกจากการจูงใจจะมีความสำคัญต่อองค์การและต่อฝ่ายบริหารแล้วประโยชน์ที่มีต่อบุคลากรขององค์การก็นับว่ามีความสำคัญด้วย ดังนี้

- 1) ช่วยให้บุคลากรทำงาน โดยสามารถสนองวัตถุประสงค์ขององค์การและวัตถุประสงค์หรือความต้องการของตนเองได้พร้อม ๆ กัน จึงทำให้บุคลากรปรับตัวเองให้เข้ากับองค์การได้สะดวกขึ้น
- 2) ได้รับความยุติธรรมจากองค์การและฝ่ายบริหาร เมื่อฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของการจูงใจที่มีต่อองค์การโดยส่วนรวมและต่อตนเองแล้ว ย่อมมีนโยบายด้านการจูงใจเพื่อควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการทุ่มเทความพยายามและความสามารถในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่องค์การกำหนดไว้
- 3) มีขวัญในการทำงาน บุคลากรที่ได้รับการจูงใจหรือมีแรงจูงใจโดยทั่วไปมักจะเห็นว่าจะงานที่ทำเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนต้องการได้ และช่วยให้ตระหนักในคุณค่าของตนเองได้ เนื่องจากได้รับความสนใจและการปฏิบัติจากฝ่ายบริหารในฐานะที่เป็นปัจจัยสิ่งมีชีวิตจิตใจที่ไม่ใช่วัตถุ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายหรืออยากหลีกเลี่ยงงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงาน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. บุคคลจะมีความมีความต้องการและมีความพยายาม ความอดุสาหะในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร บุคคลนั้น ๆ จะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและจิตใจอย่างครบถ้วนและเพียงพอ

9. สภาพแวดล้อมการทำงาน (Working Environment) ได้แก่ สภาพทางกายภาพของการทำงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ

10. การปกครองบังคับบัญชา (Supervision) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงานหรือความยุติธรรมในการบริหาร

จากทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ ลักษณะของงาน เงินเดือน นโยบายและการบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน และวิธีการปกครองบังคับบัญชา

7. ทฤษฎีการติดสิ่งเสพติด

ทฤษฎีการติดยา นับว่ามีบทบาทมากในการต่อต้านยาเสพติดให้โทษ เพราะเป็นการพิจารณาปัญหาว่า ทำไมคนจึงติดยาเสพติด และทำไมบางคนรับการรักษาแล้วหายขาดได้ บางคนกลับไม่ได้ผลต้องหวนมาใช้ยานั้นอีก ครั้งแล้วครั้งเล่า ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า มีทฤษฎีการติดยาอยู่ 4 ทฤษฎีด้วยกัน คือ (จำรูญ ยาสุมทร. และ คณะ : 2521)

ทฤษฎีที่ 1 เชื่อกันว่าติดยาเสพติดเพราะจิต (Psychological หรือ Psychic dependence) ใจแข็งก็หายได้ง่าย ใจไม่แข็งก็หายได้ยาก บางคนติดยาง่าย แต่บางคนติดยายาก เป็นเรื่องของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีที่ 2 เชื่อว่าติดยาเพราะสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ สภาพสังคมเป็นตัวทำให้เกิดการติดยาขึ้น และทำให้หวนกลับมาใช้อีก

ทฤษฎีที่ 3 เอาทฤษฎีที่ 1 และทฤษฎีที่ 2 มารวมกัน เป็นทฤษฎีที่ได้มีการนำไปใช้ในสถานจัดหาผู้ติดยาเสพติดที่มีชื่อหลายแหล่ง เช่น Synanon , Daytop

ทฤษฎีที่ 4 เป็นทฤษฎีที่ค่อนข้างใหม่หรือยังใหม่อยู่ และได้รับความนิยมน้อยแพร่หลายมากขึ้นทุกวัน เป็นทฤษฎีเดียวกับทางชีวเคมีในแง่ของการสันดาป ถือว่าการติดยาพวกอนุพันธ์ฝิ่นเป็นความไม่สมดุลของการสันดาปที่ยึดเยื้อ หรือโรคที่เกิดจากการสันดาปของเซลล์ร่างกายส่วนประสาทเสื่อมลงเหมือนคนที่ เป็นโรคเบาหวานต้องการให้ยาพวกอินซูลินอยู่ตลอดเวลา จึงจะสามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ตามปกติ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธันท์ชัย สุขา (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดมหาสารคาม ทั้งด้านการบริหาร ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคลากร ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม และด้านการปฏิบัติงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ อยู่ในระดับมาก

2. สภาพปัญหาในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยในการปฏิบัติงานเป็นปัญหามากที่สุด ปัญหาผู้บังคับบัญชา มีผลประโยชน์ร่วมกับผู้ค้ายาเสพติด เป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

อุดมศักดิ์ เปลี่ยนขำ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดมหาสารคาม เกี่ยวกับยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีนในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า

1. การดำเนินงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

1.1 การดำเนินงานด้านการป้องกัน พบว่า คณะอนุกรรมการฯ มีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย การอนุมัติโครงการและการแต่งตั้งคณะทำงานอย่างเหมาะสม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อชี้ปัญหาและการประสานขอความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ แม้ได้ใช้วิธีการที่เหมาะสมแล้ว แต่ก็ยังประสบปัญหาอยู่บ้าง

1.2 การดำเนินงานด้านการปราบปราม พบว่า การดำเนินงานในส่วนของ คณะอนุกรรมการฯ ในการประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย การอนุมัติโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อชี้ปัญหาการแต่งตั้งคณะทำงาน และการประสานงานขอความร่วมมือกับส่วนราชการมีความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้ประสบปัญหาในด้านการได้รับความร่วมมือจากประชาชนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

1.3 การดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า มีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อชี้ปัญหาและการแต่งตั้ง

คณะทำงานอย่างเหมาะสม แต่เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณจึงมีโครงการใน
ด้านนี้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น อีกทั้งหน่วยงานที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการดำเนินงานด้านนี้ยังมี
ขีดจำกัด จึงมีการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการน้อยมาก

2. ผลการดำเนินงานและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของ
ศูนย์ฯ พบว่า เยาวชนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิด ส่วนใหญ่เคยพบเห็นพิษภัยของ
การเสพยาเสพติดประเภทนี้ จึงควรระมัดระวังและยินดีให้ความร่วมมือในการต่อต้าน
ยาเสพติดให้ทราบสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักและวิธีดำเนินโครงการ ทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และ
เห็นว่าเหมาะสมดี แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่ทราบในรายละเอียดก็มีเป็นจำนวนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น
ส่วนใหญ่เห็นว่า มีการดำเนินโครงการยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันและปราบปรามให้เป็นผลดี
จนเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้โดยเห็นว่า ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรและงบประมาณ เพื่อให้การดำเนิน
โครงการมากยิ่งขึ้น

ไกร สอนสี (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติดของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง ในสังกัดตำรวจภาค 4 ผลการศึกษา
พบว่า สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองในสังกัดตำรวจภาค 4 มีความคาดหวังต่อบทบาท
ดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยรวมทุกด้านในระดับมาก และบทบาทเป็น
รายด้านในระดับมาก ตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านการ
ปราบปรามยาเสพติด ด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด มีบทบาทในการดำเนินงานได้จริง
ในบทบาทโดยรวมทุกด้านในระดับปานกลาง มีความคาดหวังต่อบทบาทการดำเนินงาน
ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในระดับมากกว่ามีการดำเนินการได้จริง อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.05 สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองในสังกัดตำรวจภาค 4 ที่ไม่ได้รับผิดชอบ
พื้นที่แนวชายแดนคาดหวังที่จะมีบทบาทในการดำเนินงาน และดำเนินงานได้จริง ในระดับที่
ไม่แตกต่าง จากสถานีตำรวจที่ไม่ได้รับผิดชอบแนวชายแดน ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานี
ตำรวจภูธรอำเภอเมือง ในสังกัดตำรวจภาค 4 มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอยู่ในปริมาณที่
สูง ยาเสพติดที่พบ ได้แก่ กัญชา เฮโรอีน ผีน อมเฟตามีน และสารระเหย ยาเสพติดที่ปลูก
ในพื้นที่คือ กัญชา มีการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทย จากสาธารณรัฐประชาชน
ประชาชนลาว ตามแนวชายแดนทางจังหวัดหนองคาย มุกดาหาร นครพนมและเลย มีการ
แพร่ระบาดทุกกลุ่มบุคคล การดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ยึดนโยบาย
ในแผนของกรมตำรวจแม่บทและแผนของตำรวจภาค 4 เป็นหลัก แต่มีปัญหาและอุปสรรคที่
สำคัญคือ

1. ด้านการป้องกันยาเสพติดพื้นที่เป็นป่าไม้ เทือกเขา มีแนวชายแดนยาว งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงโทษพิษภัยของยาเสพติด ขาดอุปกรณ์ เครื่องมือและยานพาหนะสนับสนุน ผู้ปฏิบัติงานมีน้อยและไม่มีผู้ชำนาญเฉพาะด้าน และมี อิทธิพลการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง
2. ด้านการปราบปรามยาเสพติด ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติถูกข่มขู่ ปองร้ายต่อชีวิต และครอบครัว ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ การนำมาตราการสมคบมาใช้ยังไม่เกิดผล เท่าที่ควร ทั้งยังขาดการประสานงานระหว่างหน่วยปฏิบัติต่างพื้นที่
3. ด้านการบำบัดรักษา สถานที่บำบัดรักษาไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณ สนับสนุนในการจัดส่งผู้ต้องหาที่ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และไม่มี การประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สุทธิศักดิ์ ลุนหวิทยานนท์ (2542 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการดำเนินการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้โทษ ศึกษากรณีชุมชนคุ้มขวัญเมือง ตำบลบรปือ อำเภอ บรปือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุการแพร่ระบาดในชุมชนดังกล่าวมี 2 สาเหตุ คือ ภาวะประชากรที่มีความยากจน การศึกษาต่ำ การขาดความอบอุ่นในครอบครัว และ ลักษณะทางด้านคุณภาพของชุมชนที่เป็นชุมชนแออัดมีประชากรพักอาศัยอยู่หนาแน่น สภาพบ้านเรือนไม่ได้มาตรฐาน แนวทางการป้องกันยาเสพติดให้โทษในชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานในด้านการป้องกัน และปราบปรามให้ประชาชนทราบ สนับสนุนงบประมาณโครงการป้องกันยาเสพติดให้มากขึ้น การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ ยาเสพติดในชุมชน การแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษสูงขึ้น แนวทางปราบปรามควรคัดเลือก เจ้าหน้าที่ที่เหมาะสม สนับสนุนงบประมาณด้านการปราบปรามให้สูงขึ้น ติดตั้งตู้สายตรวจ ในชุมชน บูรณะบ้านเรือนในชุมชน เพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ รวบรวมรายชื่อผู้มีพฤติกรรมในการ กระทำความผิดเสนอผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพิ่มเทคนิคในการสืบสวน จับกุม ความรู้ ความ ชำนาญให้กับเจ้าหน้าที่

พยอม ชาติเกษมชัย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 10 พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญในสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 10 อยู่ในระดับน้อย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการพลเรือนสามัญ ในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 10 อยู่ในระดับ

ปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ ในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 10 อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ค่าจ้างและสวัสดิการ วิธีการปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และความสำเร็จในการทำงาน

อำนาจ ฉิมมา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 7 ตัว ดังนี้ 1) ความสำเร็จในการทำงาน 2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 3) นโยบายการบริหาร 4) ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน 5) ประสิทธิภาพการทำงาน 6) สภาพแวดล้อมการทำงาน 7) ค่าจ้างและสวัสดิการ

การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานมีมากที่สุด คือ การมีความเพียรพยายาม ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหาทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ รองลงมา คือ การมีความมานะ อุทิศตนในการทำงาน ทำให้งานไม่ยุ่งยากประสบผลสำเร็จ ส่วนในเรื่องการได้รับความเชื่อถือ และไว้วางใจในการทำงาน ทำให้ประสบผลสำเร็จสูงขึ้น พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

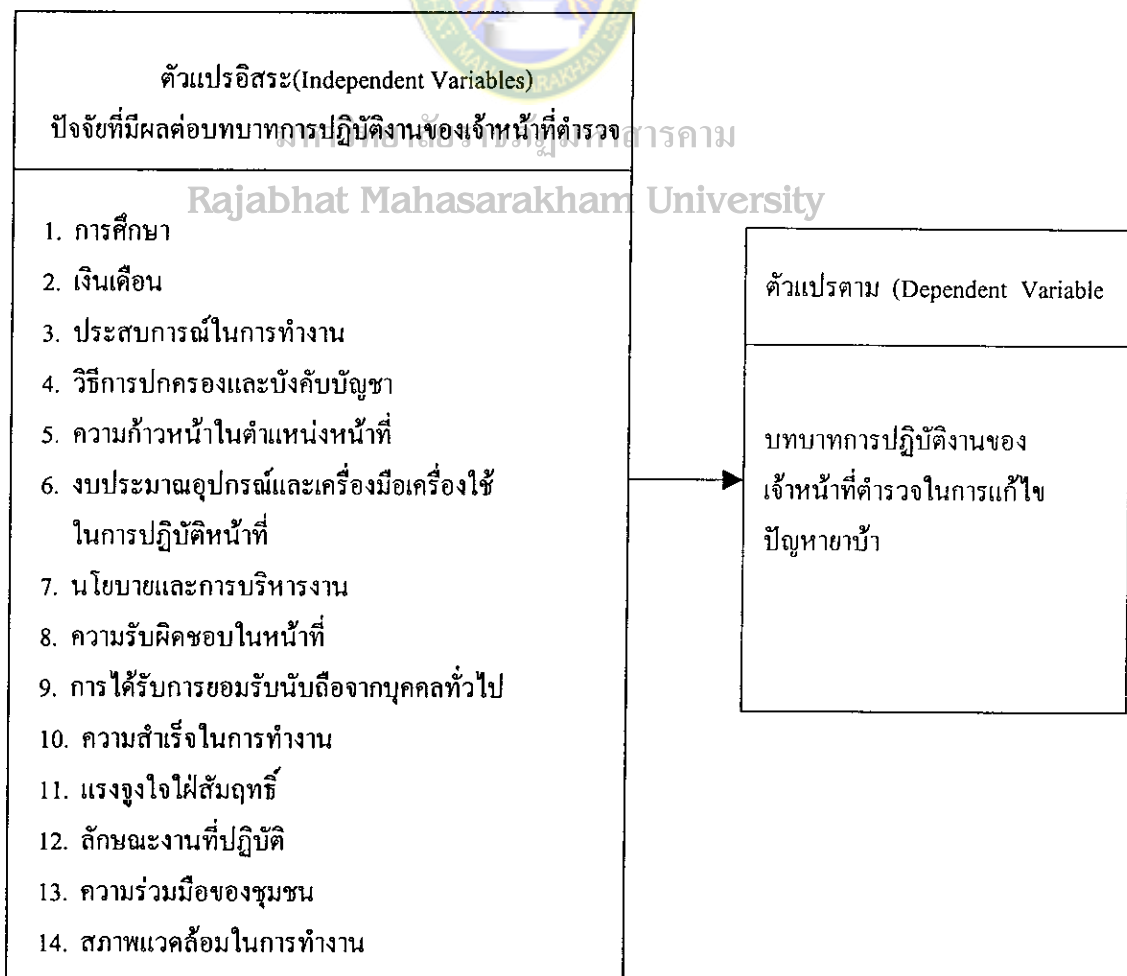
จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ

9.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการปฏิบัติงานของตำรวจในการแก้ไขปัญหาบ้าน จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 14 ด้าน คือ

- 9.1.1 การศึกษา
- 9.1.2 เงินเดือน
- 9.1.3 ประสิทธิภาพในการทำงาน
- 9.1.4 วิธีการปกครองและบังคับบัญชา
- 9.1.5 ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
- 9.1.6 งบประมาณอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

- 9.1.7 นโยบายและการบริหารงาน
- 9.1.8 ความรับผิดชอบในหน้าที่
- 9.1.9 การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป
- 9.1.10 ความสำเร็จในการทำงาน
- 9.1.11 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 9.1.12 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ
- 9.1.13 ความร่วมมือของชุมชน
- 9.1.14 สภาพแวดล้อมในการทำงาน

9.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแก้ไข
ปัญหายาบ้า

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย